

Tieteessä tapahtuu -lehti kokoaa yhteen eri tieteenalat. Se on foorumi ajankohtaisille ja yleis-
tajuille tiedeartikkeille sekä keskustelulle tieteestä ja tiede-
politiikasta.

TOIMITUS

Päätoimittaja: Ilari Hetemäki
Toimitussihteeri (kirja-arvostelut,
ilmoitukset): Tiina Kaarela
Ulkoasun suunnittelu: Camilla
Pentti

Snellmaninkatu 13,
00170 Helsinki
Puh. (09) 228 69 227
tieteessatapahtuu@tsv.fi

TOIMITUSNEUVOSTO

Professori (emeritus) Leif C.
Andersson, filosofian tohto-
ri Katja Bargum, päätoimittaja
Ilari Hetemäki, professori Peter
Johansson, dosentti Tuija Laine,
yliopistonlehtori Nelli Piattoeva,
toiminnanjohtaja Lea Ryyänen-
Karjalainen ja dosentti Leena
Suurpää (pj.).

OSOITTEENMUUTOKSET

JA TILAUKSET

tilaukset@tsv.fi
Puh. (09) 228 69 254

JULKAISUJA

Tieteellisten seurain
valtuuskunta
Painos 7 200 kpl
Ilmestyy 6 kertaa vuodessa
36. vuosikerta
Lehdestä ilmestyy myös
verkkoversio:
www.tieteessatapahtuu.fi

Seuraava numero ilmestyy helmi-
kuun puolivälissä. Julkaisemme
siinä tapahtumatietoja, jotka on
lähetetty viimeistään 21.1.2019
osoitteeseen: toimitussihteeri@
tieteessatapahtuu.fi

ILMOITUKSET

1/1 takakansi 550 € (4-v.)
Takakannen sisäsivu 480 € (4-v.)
Sisäsivut (4-v.) 540 €
1/1 (mv) 480 €
1/2 sivu (mv) 280 €
Myynti: puh. 0400 467 195 tai
ilmoitukset@tieteessatapahtuu.fi

ISSN 0781-7916 (painettu)
ISSN 1239-6540 (verkkolehti)

Painotalo Plus Digital,
Lahti 2018.

PÄÄKIRJOITUS

NIUKKUUDEN AIKA JATKUU TIETEENTEKIJÖILLE

Valtion talousarviota on käsitelty syksyllä eduskunnassa ja myös Tieteen-
tekijöiden liitto pääsi siitä perinteiseen tapaan esittämään arvionsa va-
liokunnissa. Kiinnitimme lausunnoissamme huomiota paitsi rahoituksen
tasoon myös siihen, että koko korkeakoulujen ja tutkimuksen rahoitus-
järjestelmä tarvitsisi perusteellisen remontin.

Korkeakouluopetukseen ja tutkimukseen ehdotetaan talousarviossa ensi
vuodelle 3 137 milj. euroa, joka on 167 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2018
varsinaisessa talousarviossa. Esitys ei lupaa korkeakouluille tai tutkimukselle
auvoista ensi vuotta. Samaan aikaan tutkimus- ja innovaationeuvoston tavoite
siitä, että tutkimus-, kehitys- ja innovaatorahoituksen (TKI) BKT-osuus
nostetaan 4 prosenttiin, on edelleen voimassa. Todellisuus on, että tavoite
jää talousarvion mukaan yhä kauemmaksi. Ensi vuoden arvio TKI-menojen
BKT-osuudesta on vain 2,8 %, kun vielä vuonna 2013 se oli 3,29 %.

Hallitus esittää kuitenkin hyviä lisäyksiä Suomen Akatemian myöntö-
valtuuksiin (25 miljoonaa euroa), Business Finlandin yrityslähtöisen tut-
kimus- ja innovaatiotoiminnan myöntövaltuuksiin (69 miljoonaa euroa)
ja Teknologian tutkimuskeskus VTT:n rahoitukseen (7 miljoonaa euroa)
sekä 6 miljoonan euron lisäystä valtion tutkimusrahoitukseen yliopisto-
sairaaloissa. Nämä lisäykset ovat oikean suuntaisia, mutta ne eivät paik-
kaa julkisen tutkimusrahoituksen vajetta.

Olemme pitäneet ensiarvoisen tärkeänä, että hallituksen esittämien
TKI-rahoituslisäysten lisäksi yliopistojen perusrahoitus turvataan indeksi-
jäädytysten purulla, jotta voidaan varmistua tasapuolisesti kaikkien alojen
tutkimuksen ja korkeakoulutuksen tulevaisuudesta. Lokakuussa julkistet-
tu säätiötutkimus osoittaa, että säätiöiden rahoituksen osuus perustutki-
muksen rahoituksesta on huomattava, ja erityisesti säätiöiden merkitys on
korostunut tilanteessa, jossa julkinen rahoitus on vähentynyt. Tutkimuk-
sen tekeminen apurahoilla ei voi kuitenkaan olla suomalaiselle tutkimuk-
selle kestävä tie. Julkisen tutkimusrahoituksen kurssi on saatava nousuun
ennen kuin on liian myöhäistä.

Talousarvioesityksen mukaan ”Korkeakoulut jatkavat toiminnallista ja
rakenteellista kehittämistä hallitusohjelman mukaisesti. Samalla ne pro-
filoituvat, selkeyttävät ja tiivistävät yhteistyötä ja työnjakoa keskenään
sekä tutkimuslaitosten kanssa”. Samaan aikaan yliopistojen ja ammatti-
korkeakoulujen rahoitusmalleihin kaavailaan muutoksia, jotka Tieteen-

tekijöiden liiton mielestä entisestään rajoittavat korkeakoulujen taloudellista autonomiaa ja mahdollisuuksia tehdä omia valintoja.

Tieteentekijöiden liitto on ollut tänä vuonna mukana opetus- ja kulttuuriministeriön ”Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visio 2030” -työssä ja työryhmässä ”Mahdollistava ohjaus, resurssit ja rakenteet”. Siellä on käsitelty korkeakoulujen rahoitusmalleihin tehtäviä muutoksia, tosin ei niin yksimielisesti kuin mitä ministeriö on julkisuudessa väittänyt. Henkilöstöjärjestöt jättivät eriaivan mielipiteen työryhmän loppuraporttiin.

Korkeakouluille ehdotetut uudet rahoitusmallit eivät mielestämme täytä tavoitetta tuottaa riittävää vakautta yksittäisen korkeakoulun rahoituksen kehittymiseen. Visiotyöskentelyssä ei ole riittävästi käytetty hyväksi tilaisuutta uudistaa rahoitusjärjestelmää niin, että siitä tulisi yksinkertaisempi ja vakaampi. Ehdotetuissa malleissa on jopa päinvastaisia elementtejä. Nyt esitetyt muutokset ovat ristiriidassa myös tuoreen yliopisto- ja ammattikorkeakoulu-uudistuksista tehdyn arvioinnin kanssa, jonka tulosten mukaan korkeakoulujen autonomian vahvistaminen edellyttäisi niiden rahoituksellisen autonomian vahvistamista.

Suomen korkeakoulujen rahoitusmalli poikkeaa kansainvälisistä vertailukohteista siten, että tulosrahoituksen osuus meillä on harvinaisen suuri. Vahvasti tulos- ja kilpailuorientoituneen mallin perusongelmat juontuvat sen tavasta asettaa yliopistot ja ammattikorkeakoulut tutkimus- ja koulutussuoritteiden tuottajan asemaan opetus- ja kulttuuriministeriön ollessa tilaaja. Lisäksi korkeakoulut joutuvat kilpailemaan toisiaan vastaan ylläpitääkseen suhteelliset osuutensa eri indikaattoreiden muodostamista rahoituskoreista.

On erittäin huolestuttava kehitys, että korkeakoulujen rahoitusjakoperusteet ovat vaihdelleet viimeisen kymmenen vuoden aikana useasti. Tämä on vähentänyt korkeakoulujen toiminnan ja kehittämisen vakautta ja ennakoivuutta. Rahoitusmalliin tehtävät prosenttiosuuksien viilailut ovat hyvin poukkoilevia. Korkeakouluilla tulee olla enemmän harkintavaltaa rahankäytössään, siksi sitomattoman perusrahoituksen osuutta tulee kasvattaa. Rahoitusmallissa on tärkeää vakaus ja

Kuva: Milla Talassalo

”Nyt esitetyt muutokset ovat ristiriidassa myös tuoreen yliopisto- ja ammattikorkeakoulu-uudistuksista tehdyn arvioinnin kanssa...”

ennustettavuus. Tieteentekijöiden liiton mielestä rahoitusmallien valmistelussa olisi pitänyt ottaa aikalisä. Ensi vuonna alkavalla vaalikaudella tulee näin ollen valmistella korkeakoulujen rahoituksen kokonaisuudistus, jossa otettaisiin huomioon myös tutkimusrahoituksen pirstaleisuus ja tutkimustyön edellytysten turvaaminen.

JOHANNA MOISIO

Kirjoittaja on Tieteentekijöiden liiton toiminnanjohtaja ja väitellyt hallintotieteessä korkeakoulututkimuksen alalta.